

⁹Aki szereti a pénzt, nem elégszik meg a pénzzel, sem a jövedelemmel az, aki szereti a vagyont. Ez is hiábavalóság! ¹⁰Ha szaporodnak a javak, szaporodnak a fogyasztói is; mi haszna van hát belőlük a gazdának? Legfeljebb annyi, hogy szemlélheti. ¹¹Édesen alszik, aki dolgozik, akár keveset, akár sokat eszik; a gazdagot ellenben nem hagyja aludni a jóllakottság. ¹²Van egy fájdalmasan rossz dolog, amit láttam a nap alatt: a gazdája rovására örízgetett gazdagság. ¹³Az ilyen gazdagság elveszhet valamilyen rossz számítás miatt, és ha fia születik, annak semmi sem marad. ¹⁴Ahogy világra jött anyja méhéből, mezítelenül, úgy megy el ismét, ahogy jött; semmit sem kap fáradozásáért, amit magával vihetne. ¹⁵Ez is fájdalmasan rossz dolog, hogy ahogyan jött, ugyanúgy kell elmennie. Mi haszna van céltalan fáradozásából? ¹⁶Hiszen egész életében sötétben eszik, és sok bosszúság, betegség és háborgatás éri!

¹⁷Rájöttem tehát, hogy az a jó és szép, ha az ember eszik, iszik, és élvezi a jót minden fáradozása nyomán, amivel fárad a nap alatt egész életén keresztül, amelyet Isten adott neki, mert ez jutott neki. ¹⁸Ha pedig Isten valakinek gazdagságot és kincseket is adott, és megengedte neki, hogy azt élvezze, kivegye belőle a részét, és örüljön fáradozása eredményének: ez Isten ajándéka. ¹⁹Az ilyen nem sokat gondol élete múlásával, mert Isten megengedi, hogy szívből örvendezzen.

Kedves testvéreim!

A bibliaolvasó kalauz nekünk, reformátusoknak ószövetségi napi igeként az előbb felolvasott gazdagságról és kapzsiságról szóló bibliai szakaszt írja elő, míg újszövetségi igeként Pál apostolnak a császárhoz való fellebbezését. Amikor ezeket a szövegeket olvastam, úgy éreztem, hogy az ószövetségi jobban megfogott, és erről szeretnék ma igét hirdetni.

Mondanom sem kell, a vagyonról és a gazdagságról gazdasági értelemben nem volna szerencsés sokáig beszélnem, és azt a teológiával szembe állítani pedig egyenesen balgaság lenne. A Biblia nem gazdaságelméleti tankönyv. Mielőtt azonban még belemennék az ige részletesebb magyarázatába, előtte még szeretnék röviden magáról a Prédikátor könyvről szólni.

A Prédikátor könyve az élet értelméről tanít, arról, hogy a mindenkori ember miben lássa élete értelmét. Ebben egyfelől azt tanítja, hogy az ember a helyes istenfélelemben kell, hogy éljen, hiszen másként élve, vagyis, ha a körző hegyét magánál szúrja le, és akár az emberből, mint egyénből kiindulva, vagy akár az emberi közösség szémszögéből értelmezné e világot, akkor a következtetése végül értelmetlenséghez, megoldatlanságokhoz vezetne, mint például igazságtalanságok, halál, betegség, háború, kiégés, tudatlanság, kiszolgáltatottság, és így tovább. Tehát egy magasabb rendbe kell, hogy belehelyezze magát, és ezt a Prédikátor az egy igaz élő Istenben vetett hitben látta garantálni. Ez gyökeresen más hitvallás volt, mint az akkori bármely más népek filozófiája, vagy akár hitvallása az ember életének értelméről. Itt jegyzem meg, hogy máig a leghatékonyabb alkoholista gyógyítás az Anonim Alkoholistáknál van, más néven Névtelen alkoholistáknál, akik nem csupán egyszerűen abba akarják hagyni az ivást, hanem a legendás 12 lépés programjuknál azt mondják: „Eljutottunk arra a hitre, hogy egy nálunk hatalmasabb erő helyreállíthatja lelki egészségünket. Elhatároztuk, hogy akaratainkat és életünket az Isten gondviselésére bízunk. Beismertük Istennek hibáink valódi természetét. Teljességgel készen álltunk arra, hogy Isten megszabadítson bennünket mind ezektől a jellemhibáktól. Alázatosan kértük őt jellemhibáink felszámolására. Igyekeztünk ima útján elmélyíteni tudatos kapcsolatunkat Istennel, és csak azért imádkoztunk, hogy felismerjük velünk kapcsolatos akaratait, és hogy legyen erőnk a teljesítéséhez.” A 12 hagyományban pedig a második pontban még hozzátesszik: „Csoportügyekben egyetlen abszolút tekintély létezik: egy szerető Isten, aki csoporttudatunkban megnyilvánulhat.”

Testvéreim! Most nem az A.A-sok hitvallásainak teológiájával akarok foglalkozni, hanem csak azzal, hogy a gyarló emberi lét értelmét ők is egyedül abban látják, hogy az élő Isten rendjébe illeszkék bele. Ez működik. A lélekgyógyászoknál, mint például pszichiáterek, pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek, stb., szóval a náluk alkalmazott terápiáknál ehhez az A.A-s működéshez képest csak megdöbbenően csekélyke eredményt tudnak felmutatni. Miért? Azért, mert az ember életének értelme Isten keret adó bölcsességének, és az ő szeretetének erejéből való részesedésének ismerete és elfogadása nélkül nincs, egyszerűen lehetetlen. Már több ezer évvel ezelőtt is így látta az emberi élet értelmét a Prédikátor. Mármost egyrészt. Mert a másik rész a Prédikátor könyvének hitvallásában az, hogy az élet értelme az, hogy az életet élvezze az ember. De ez az élvezet természetesen nem a hedonizmus, az élvhajhászás, hanem a jelenben való élés, a lehetőségek értelmes megragadása, a jóval való élés, de annak tudatában, hogy ennek határait Isten bármikor igazíthatja, vagyis éppúgy tágíthatja is, mint ahogyan szűkítheti is. E kiszolgáltatottság miatt azonban az embernek nem rettegni kell és rosszkedvűnek lenni, hiszen ez nem egy rossz értelemben vett kiszolgáltatottság, hanem egy ráhagyatkozási kapcsolat, amiben egy életen át lehet találni új-és új értelmet és örömet a létezésünkben.

Kedves testvéreim a Krisztusba vetett hit által! Mai alkalmunkon ez utóbbi gondolatnak a jegyében, vagyis annak a jegyében, hogy az ember az életét élvezettel kell, hogy élje, ebben az értelmezési tartományban kell foglalkoznunk a vagyon, a gazdagság kérdésével, amiről a Prédikátor tanít igeszakaszunkban. Mire is tanít?

Először is arra tanít a Prédikátor, hogy aki bolondul a pénzért, a vagyonért, az soha nem érzi azt, hogy az elég lenne. A pénz adta öröme tehát nem tud boldogsággá válni, mert bár abban az illúzióban él, hogy ha majd megveszi, megszerzi, birtokolja vagyonainak tárgyát, akkor élvezhet valamit az életből, de ami után így epekedik, és vágyakozik valaki, azzal kapcsolatban máris függő helyzetbe kerül, amikor pedig hozzájut a vágy tárgyához, már nem is tudja élvezni, mert a szabadságát adta érte. Viszont ha azt, ami most megadatik, képes elengedni, akkor tudja élvezni is, hiszen nem akarja megtartani, birtokolni, ezért nem kell félnie az elvesztésétől is.

Testvéreim! Nem tudom, közületek ki olvasta el Marxtól a Tőkét. Valószínűleg nem sokan. 700 oldalas mű. Én elolvastam. Nem kell félnetek, nem lettem marxista, de annyiban a hasznomra volt, hogy egy bizonyos dolgot magam is elhiszem, amit ír, hogy tudniillik a 18. századig általában a haszon értelemszerűen általában a tulajdonos- tulajdonosok hasznára fordítódott, de valamennyire a többi dolgozóknak is. De a 18. században valami örült változás történt: az, hogy a haszon már nem eszköz lett, hanem cél. A cél a tőke állandó növelése volt. És ez a gazdaságpolitikai gondolkodásmód máig érvényes. A pénz, a vagyon, a növekvő gazdasági számok, mint pl. a GDP. abszolútumok lettek, szentek, akikért életünket és vérünket adjuk. Pedig a vagyon és a pénz csak eszköz kellene, hogy legyen. És a gazdagságra vágyókat soha, se régen se most nem hagyja nyugodni az, hogy ahol sok a vagyon, ott sok a felhasználó is, és ez szörnyű... Félnék. Ezért mondja azt a Prédikátor, hogy ez a filozófia halálos tévedés, hiszen ugyanennyi pénzzel, vagyonnal tökéletesen boldog is lehetne az ember, ha másként gondolkodna. Nem a pénz, a vagyon a baj, hanem az, hogy az ember nem jól él vele, hanem kiszolgáltatja magát, a testét és a lelkét neki.

A Prédikátor a következő gondolatmenetében aztán éppen ezzel foglalkozik: azzal, hogy mennyire kiszolgáltatott az, aki nem számol azzal, hogy a pénze-vagyona oda is lehet. Akár rossz taktika miatt, akár más miatt. Az ilyen ember a pénze fogyását szükségképpen csak úgy látja, hogy ő most akkor az élet vesztese. Meg kell tébolyodnia akkor, ha esetleg úgy nézne ki, hogy szegényebben halna meg, mint ahogyan született. Ezzel ellentétben a bölcs ember nevetve tudja mondani, hogy mezítelen jöttem ki anyám méhéből, mezítelen megyek el, de ami e két szegénység közt volt, az olyan gazdagság lehetett, ami sok embernek sok örömet szerezhetett, köztük nekem is.

Az utolsó tanítás ebben az igeszakaszban a Prédikátortól az, hogy sok jót adhat a gazdagság a bölcs embernek, mint például hálaérzés, gondtalanság, öröm. De természetesen erről úgy ír a Prédikátor, mint ami a tisztességes munka eredménye, és Isten ajándéka, amit ő némelyeknek megad, másoknak nem. Testvéreim! A túlzó puritanizmus, a kötelezően szegény keresztyén lét filozófiája-teológiája bizonyos értelemben Isten akarata ellen dolgozik. Isten már itt e földi életünkben ad örömeket, sikereket, felhőtlen napokat, vagyont, birtokot, társakat, és ezeket szabad élveznünk. Jézus maga is a pénzről úgy tanított, mint amit bár hamisnak mondanak a puritánok, de valójában áldás lehet rajta. Csak éppen nem a tőke növelése okán, hanem úgy, ha abból a pénzből sok jó dolog származik. Az egyik legértékesebb haszon egyébként, amit a pénz adhat, a barátság. Jézus bátorított minket arra, hogy szerezzünk barátokat drága áron is. Természetesen távol áll Jézustól, hogy ez azt jelentse, hogy vásároljuk meg emberek barátságát, hanem a helyes értelmezéssel azt jelenti: az ember leginkább úgy valaki, ha szeretik és ő maga is szeret másokat. Isten a világot mind az anyag tekintetében, mind pedig a lélek tekintetében a vonzás, a gravitáció törvényére építette. Akkor tudsz lenni valaki, ha vonzásban, relációban, kapcsolatban vagy, méghozzá Istentől és emberektől. Aki ezekre a vonzásokra nem sajnálja a vagyonát, az jól teszi. Ezek egész életünkben elkísérnek, sőt a halálon túl is. Ez utóbbit egyébként még a Prédikátor nem tudhatta. Ő még sok évszázaddal Jézus feltámadása előtt élt. De azt ő is tudta, hogy a vagyon Isten ajándéka. De csak annak, aki istenfélelemmel éli az életét, vagyis Isten rendjében, és akinek nem a vagyon növelése határozza meg a boldogságát, hanem Isten minden ajándékával való jó élés, többek közt a vagyonnal való jó élés, annak értelmes felhasználása.

Kedves testvéreim! Jézustól azt tanultuk, hogy ő Isten minden ajándékával helyesen élt. Számára nem volt olyan szituáció, amiből ne tudott volna valami jót kihozni. Nem volt olyan ember, akivel ne tudott volna valami jót kezdeni. Nem szorongós lelkialkatú ember volt, aki keservesen agyalt, hogy mit is kellene tenni, hanem belevetette magát az életbe, hogy sok-sok jót hozzon ki belőle. Járt-kelt Izráelben, együtt étkezett sokakkal, örömmel bocsátott meg, lelkesen tanított, hatalmának gazdagságából sokakat részesített. De ennek alapja az ő rendíthetetlen istenfélelme volt. Érdeemes ezt tőle eltanulnunk.

A Prédikátor könyve egyébként a gazdagság pozitív bemutatása mellett más igehelyeken viszonylag keményen tanít arról is, hogy a gazdagság mennyire tönkre teheti az ember lelkét, mennyire komoly csábítást jelenthet és mennyire átokká is válhat. Ezekről az ígéről ma természetesen nem kívánok szólni, de azért tettem igehirdetésem végén említést róluk, hogy lássuk: aki jól tud bánni a gazdagsággal, az sok áldást nyerhet vele, aki viszont nem, az sok átkot nyerhet vele. Ezért tehát nem szabad úgy imádkoznunk, hogy adjon az Isten gazdagságot, hanem a Példabeszédek könyve szerinti módon érdemes: se szegénységet, se gazdagságot ne adj nekem, hanem adj annyi eledelt, amennyi szükséges nekem. Hogy jóllakva meg ne tagadjalak, és ne mondjam: kicsoda az Úr? El se szegényedjek, hogy ne lopjak és ne gyalázzam Istenem nevét! Ámen.